

Het begrip overmacht

Wettelijke basis:

In principe is er geen schadevergoeding verschuldigd indien men door overmacht verhinderd is te doen waartoe men verbonden was.

De wet voorziet niet in een definitie van overmacht, noch in een opsomming van verschillende overmacht situaties.

De interpretatie van het begrip overmacht zal steeds case by case gebeuren.

Voor wat betreft overmacht zijn contractuele afwijkingen steeds mogelijk ! Wat contractueel werd overeengekomen zal in geval van overmacht steeds voorrang krijgen op het wettelijk kader.

Van zodra een partij oppert dat ze zijn/haar verbintenis niet kan nakomen omwille van overmacht dient er in eerste instantie gekeken te worden naar eventuele overmachtsclausules in het contract .

Specifiek: Covid-19

Doordat Covid-19 als pandemie werd gekwalificeerd komt zij in aanmerking om als overmacht te worden beschouwd. Echter zal de concrete context steeds bekeken worden.

Aan de hand van de poll wordt vastgesteld dat 66% van de partijen al geconfronteerd is geweest met het door een partij inroepen van overmacht.

Contractuele versus gemeenrechtelijke regimes

Contract

Zoals reeds vermeld zal, voor wat betreft overmacht, het contract voorrang hebben op de wettelijke bepalingen. Slechts als niets werd voorzien in het contract of als het contract onduidelijk is, kan men op het gemeenrechtelijk regime terugvallen.

Overmacht in gemeen recht

Drie voorwaarden:

- Onvoorzienbaarheid van de situatie:
 - o Op het moment van de sluiting van het contract was de situatie onvoorzienbaar
LET OP: voor recent gesloten contracten zal covid 19 niet ingeroepen kunnen worden als een onvoorzienbare situatie.
- Ontoerekenbaarheid van de situatie:
 - o de situatie mag niet te wijten zijn aan een fout/onachtzaamheid van een partij die de contractuele verbintenis moet presteren. Het is van belang om na te gaan of men alle stappen heeft ondernomen en alternatieve opties heeft overwogen om de uitvoering van de verbintenis na te komen
 - o Men dient te goede trouw te bekijken of men alle nodige en redelijke middelen aangegrepen heeft om de verbintenis te vervullen
- Onmogelijkheid van de partij om zijn/haar verbintenis na te komen:

- louter moeilijker of duurder worden van de verbintenis is onvoldoende.
- ➔ Deze drie voorwaarden dienen cumulatief vervuld te zijn

Stel dat een situatie wordt gekwalificeerd als overmacht ➔ 2 situaties te onderscheiden:

- **Tijdelijke overmacht** : bijvoorbeeld: een container zit vast omdat er export restricties zijn opgelegd. Op dit ogenblik kan je niet leveren. Van zodra restricties opgeheven worden kan je uw verbintenis wel nog nakomen.
- **Definitieve overmacht**: Bijvoorbeeld: de container bevat specifieke spullen voor uw klant voor een event dat ondertussen niet meer mag plaatsvinden. Events mogen niet meer plaatsvinden van de overheid. Op dit ogenblik is er geen noodzaak meer om verbintenis uit te voeren voor uw tegenpartij. Tegenpartij moet verbintenis dan niet meer vervullen oww overmacht. Als een stuk van de verbintenis wel nog kan worden uitgevoerd dient men dit nog wel uit te voeren en valt dat specifieke stuk onder tijdelijke overmacht.

Alle opgelegde maatregelen van de overheid die u beletten om uw contract uit te voeren kunnen onder overmacht geclassificeerd worden.

Contractuele overmachtsclausules

Als u te maken krijgt met overmacht is het van belang uw contract na te lezen op specifieke overmachtsclausules. Bevatten deze clausules een lijst of een omschrijving van overmacht? ; welke voorwaarden/formaliteiten worden opgelegd om overmacht te kunnen invoeren? Vaak wordt een epidemie of een overheidsmaatregel expliciet vermeld als grond van overmacht.

Verder wordt er dikwijls bepaald: uitvoering wordt fysiek/juridisch verhinderd; Uitvoering wordt onredelijk belemmerd; Uitvoering wordt vertraagd.

In contracten worden er dikwijls ook formaliteiten opgenomen. Meestal een meldingsplicht binnen een bepaalde periode. Je dient dit te respecteren want anders vervalt je recht je te beroepen op overmacht. Dikwijls worden ook beëindigingsmodaliteiten opgenomen.

Hardship clausules

Wanneer geen overmacht clause wordt gebruikt kan het wel zijn dat men gebruik maakt van hardship clausules. Deze zijn relevant in het kader van de huidige crisis. Hardship is geen overmacht. Hardship is een onredelijke aantasting van het contractuele evenwicht door abnormale of onvoorziene omstandigheden. De uitvoering wordt op die manier buitengewoon nadelig voor één partij; Gevolg van deze hardship clausules is een verplichting tot heronderhandeling tussen de partijen.

Het verschil met overmacht is moeilijkheid versus onmogelijkheid. Gevolg is een aanpassing van het contract in plaats van een uitstel of beëindiging van het contract !

Conclusie

De Corona crisis kwalificeert niet automatisch als overmacht. Enkel als de uitvoering van uw verbintenis onmogelijk is geworden; overeenkomst afgesloten werd voor de crisis; aangetoond wordt dat alternatieve opties zijn overwogen om alsnog de verbintenis te proberen uitvoeren. Indien je je beroept op overmacht moet je bovendien voldoende bewijzen hebben om aan te tonen dat er wel degelijk sprake is van overmacht. De bewijslast ligt immers bij de persoon die overmacht invoert !

Impact van covid op commerciële contracten

Wat als je u zelf wil beroepen op overmacht?

Neem allereerst uw contract erbij : is er een overmacht of hardship clause in opgenomen? ; bekijk of 3 voorwaarden voldaan; verifieer of er formaliteiten zijn die je moet volgen om u op overmacht te beroepen

Bekijk alternatieve manieren om uw verbintenis alsnog uit te voeren; verzamel voldoende bewijs en documenteer alles tijdens het proces.

Indien u beschikt over een onmogelijkheid om uw verbintenis uit te voeren: bekijk of de onmogelijkheid aan de crisis zelf of aan overheidsmaatregelen is gekoppeld. Na de crisis moet je alsnog uw verbintenis uitvoeren indien dat mogelijk is. Stel dat u te maken heeft met een definitieve overmacht (uitvoering niet nuttig of mogelijk) :dan kan het contract zonder schadevergoeding worden beëindigd. Je kan uiteraard ook steeds kijken naar de gewone opzegmodaliteiten in het contract.

Mag mijn contractpartij zich beroepen op overmacht?

Belangrijkste is dat je dit niet zonder meer aanvaardt. Vraag steeds naar de specifieke omstandigheden en redenen op basis waarvan men beweert niet meer te kunnen overgaan tot uitvoering van het contract en ga na of men geprobeerd heeft om alternatieve oplossingen te zoeken.

Kijk verder naar het contract en de formaliteiten die daarin werden bepaald. Kijk ook of uw contractpartij de formaliteiten naleeft.

Bekijk in samenspraak alternatieve mogelijkheden.

Wees redelijk en te goeder trouw!

Belangrijkste is te reageren ! zodat men je achteraf niet kan verwijten toch impliciet aanvaard te hebben.

Kan men weigeren een factuur te betalen op basis van overmacht?

Nee. Men kan niet aantonen dat het onmogelijk is geworden om de betalingsverplichting uit te voeren dus zal men overmacht hier niet voor kunnen inroepen. In de huidige crisis kunnen we ervan uitgaan dat overmacht niet gebruikt kan worden om betaling niet uit te voeren/ uit te stellen.

Reageer erop ! weigeren om facturen te betalen is niet aanvaardbaar!

Stel uw klant formeel in gebreke indien noodzakelijk !

Indien nadien nog geen gehoor → men kan de nodige gerechtelijke stappen nemen

Wie betaalt de kosten die al gemaakt zijn als er overmacht in het spel is?

Indien er overmacht is ben je niet gehouden tot schadevergoeding. Men is wel gehouden tot schadevergoeding indien men bij tijdelijke overmacht na de overmacht de verbintenis niet zal uitvoeren.

Verder bestaat er in België een algemene schadebeperkingsplicht. Dit betekent dat je niet nodeloos kosten mag maken en dat je bijkomende schade of kosten moet vermijden/minimaliseren en de contractpartij tijdig moet verwittigen.

Enkele concrete voorbeelden

Levering van goederen/diensten die al gepresteerd zijn en niet meer nuttig blijken door de crisis moeten toch vergoed worden! Denk hierbij bijvoorbeeld aan flyers die zijn besteld voor de crisis. Ze moeten betaald worden.

Grondstof niet meer beschikbaar dus je kan uw eindproduct niet maken: de verplichting wordt opgeschort maar ook belangrijk om te kijken naar alternatieven.

Prijsverhogingen op grond van overmacht zijn niet mogelijk. Overmacht kan enkel leiden tot opschorting of bevrijding. Prijswijzigingen kunnen niet eenzijdig worden opgelegd.

Let op: ledere situatie is anders en er zal steeds case per case geoordeeld moeten worden.

Best practices

Best practices voor de komende onzekere periode

1. In welke contracten is een overmachtsclausule voorzien en wat zijn de kennisgevingsverplichtingen..
2. Er zal steeds getoetst worden of u zelf geen fout hebt begaan. Daarom is het belangrijk om steeds alternatieven te bekijken om verbintenis alsnog na te komen.
3. Documenteer zoveel als mogelijk ! situatie; maatregelen en voorzorgen ! dit met het oog op uw bewijsvoering.
4. Communiceer proactief met uw klanten en leveranciers en zoek naar pragmatische oplossingen.
5. Probeer schade voor alle partijen zoveel mogelijk te minimaliseren ! zodat u niet kan verweten worden dat u de schade heeft vergroot en op die manier fout bent begaan.
6. Controleer je verzekeringen voor dekking van eventuele schade
7. Bij nieuwe contracten is het belangrijk om een contractuele overmachtsclausule te voorzien (voorzie situaties als deze in uw clausule) of hardship clausules en beperking van aansprakelijkheid

Q&A

Een betaling uitstellen van 30 naar 60 dagen eenzijdig doorvoeren kan niet want dit is het gebruiken van overmacht om een betaling uit te stellen en dat kan in principe niet !

Een schadeclaim moet worden ingesteld binnen de wettelijke verjaringstermijn van 10 jaar voor contractuele schadevergoedingen.

Eenzijdig contracten wijzigen op basis van overmacht wordt niet aangewezen. Jaarafspraken met bonussen gekoppeld aan objectieven kunnen niet eenzijdig gewijzigd worden.